

Heini Röyskö

**Ja samassa tuli
hiljaisuus**

Karisto
Hämeenlinna

© Heini Röyskö ja Karisto/Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-42540-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Ädille

Minun äitini ei ole kuollut.

*Viime yönä äidin käsi kulki hitaasti hiusteni läpi ja lämmin si-
litys kiharsi aaltoja takaraivolle, eikä minua paleltanut enää.*

1.

13.4.1976

Potilashuoneessa on hihittävä nainen. Eeva tuijottaa yhdellä silmällä kattoa, jossa on hiuksenhieno halkeama. Tumma, röpelö viiva näyttää kuivahtaneelta joenuomalta suurella aavikolla. Aika tikittää seinällä. On vaikea liikkua, aivan kuin hän olisi jäätyvässä paikoilleen.

Pääsisikö hän ulos asti, jos olisi aivan pakko? Hän ei ole varma, keho makaa sairaalan vuoteessa kuin vieras esine. Halkeama hänen yläpuolellaan näyttää hivenen suuremmalta kuin hetki sitten. Katot ovat hauraita, ne voivat romahtaa hetkessä alas.

Ihoa vihloo, puolet kasvoista ja kaulasta on pientä veristä haavaa täynnä. Mustelmia piirtyy hiljalleen näkyviin käsivarsiin, vartalo kylpee väreissä kuin kotitilan kirjava seinäryijy. Viereisellä vuoteella makaa ihminen, jolla on niin paljon käärettä ja harsoa päällä, etteivät omaiset heti tunnistaneet häntä.

Vasen luomi ei nouse ylös. Kun sairaanhoitaja kysyi aamulla terveyskeskuksessa, sattuuko silmään, Eeva nyökkäsi, koska suu ei päästänyt ulos yhtään lausetta. Myöhemmin lääkäri sanoi, että silmä turvonneen kerroksen alla on vahingoittumaton. Hän uskoi lääkäriä, vaikka hänen oli yhä mahdoton uskoa näkemäänsä.

Päivä alkoi hyvin. Keväinen aamu tuoksui raikkaalta. Etäällä sinisellä taivaalla lipui pehmeille kiharoille taipuneita kumpupilviä. Matka töihin oli kevyt, myötätuuli lainehti hammehelmoissa. Perillä valo siivilöityi sisään suurista Lapuan

patruunatehtaan lataamo II:n ikkunoista. Asentaja palasi ruutiullakolta, toinen työkaveri lähti terveydenhoitajalle, kolmas käveli vessasta paikalleen Eevan ohitse ja ilmavirrassa häivähti hiki. Kaikki oli tavallista ja hyvää, kunnes hän tipahti pimeään äänettömyyteen.

Ensimmäinen ihminen, jonka Eeva erotti savun ja tuhkan seasta, oli nainen, joka nousi jaloilleen hänen vasemmalta puoleltaan käsivarsi katkenneena. Betonipölyn ja veren sotkema ihminen käveli omin jaloin pois särkyneiden silmälasien räppeet kasvoillaan.

Eeva oli pauskautunut räjähdysten voimasta tuoliltaan lattialle. Kun tomupilvi hälveni, hän näki tuttuja ihmisiä, joiden päät riippuivat oudon matalalla. Työkaverit kyyhöttivät kuin valkoiseksi värjäytyneet flamingot hamuamassa lähteestä vettä, naiset riiputtivat hentoja päitään kaulat katkenneina.

Äänettömyyttä seurannut huuto sai Eevan pyrkimään kaikella voimalla ylös, vaikka jalat olivat osittain rojun peitossa. Pystyyn päästyään hän yritti auttaa romun hautaamaa ihmistä, mutta velto ylävartalo ei liikahtanutkaan paikoiltaan. Tulipalot ritisivät, paukkuja vinkui ilmassa ja ympärillä haisi ruuti ja pistävä käry. Betonipölyn tuhrimat ihmiset juoksivat hänen ohitse, kun hän teki hidasta kulkuaan pois tehdasalueelta.

Kesken matkan mies tarttui häneen, talutti halki rojun maantielle, missä hänet työnnettiin henkilöautoon. Silloin hän kuuli ensimmäisen ihmisen itkevän. Nuoren naisen kulmaisissa hiuksissa kulki veren likaamia laineita ja tämä ulisi hiljaa.

Kukaan Seinäjoen keskussairaalan potilashuoneessa ei ole samanlainen kuin oli tänään aamulla herättyään. Automatkalta saakka hänen ympärillään on ollut voihkijoita, hihittäjiä, sopertajia ja niitä, jotka hengittävät kauhusta

epätahtiin. Kehoa pakottaa ja muisti kerää itseään kokoon, kunnes hajoaa taas. Potilaiden ajatukset kieppuvat pelon petollisilla vuoristoradoilla.

Sairaanhoitaja sanoi aamulla Lapuan terveystieteiden käytävällä, että kellariin viedään kuolleet. Eeva ei jaksanut seurata kaikkia sanoja, mutta hän kuuli aina, milloin ruumista puhuttiin, koska kuolonuhreista puhuttiin eri äänellä kuin elävistä ihmisistä. Askeleita eestaas, hän tunsi palaaneen hajun. Katto alkoi pyöriä, hoitajien kasvot ja tippalaite muuttuivat kahdeksi.

Eeva vilkaisee kelloa seinällä, mutta unohtaa heti viisareiden asennot. Tänään on tikkutiistai. Sitä hän ei ole vielä kadottanut mielestään. Valkoinen katto kaartuu Eevan yläpuolella, ja hän muistaa taas tuttujen naisten päät nuokkumassa tomupilvessä. Ketkä makaavat nyt terveystieteiden kellarissa? Hän ei uskalla kysyä.

Miksi hän ei muista, oliko Leena tänään töissä?

2.

12.4.1976

Kristiina istuu Heikin petaamattomalle sängylle. On kevät ja ulkoa kantautuu sisälle mopojen pistävä pakokaasu. Heikki sulkee tuuletusikkunan ja verhot. Hän sulkee molemmat, koska Lapuan kaduilla on korvat ja ikkunoista katsellaan toisiin taloihin. Lakeudella jokainen vastaantulija on veljensä vartija, kaikki samalle reitille osuvat punnitaan jo etäältä. Suljetut verhot suojelevat nuoria maineikkaan talon huoneissa, koska lukion käytävillä ja kylillä Kristiina ja Heikki ohittavat toisensa kuin kaksi toisilleen merkityksetöntä ihmistä.

Heikin leveä selkä piirtyy hämärässä vasten seinää, jossa hohtaa ryväs pojan painikisoista kotiin kantamia palkintoja. Lapuan Virkiän painijat ovat kasvaneet ylivoimaisiksi, he ovat kuin härkälauma, joka tallaa alleen jokaisen vastustajansa. Maine takaa suuremmat hartiat ja velvoittaa voittamaan. Pienessä huoneessa Heikin olemus näyttää miehekkäämmältä kuin avarilla koulunkäytävillä. Poika hallitsee valtakuntaansa ja tytön mieltä. Kuningaspoika vetää Kristiinaa puoleensa kuin talven huurruttama metalli lämmintä kieltä.

He ovat tänään tyhjän talon vartijat. Ilta hämärtyy, vain yhdessä ison omakotitalon lukuisista huoneista palaa valo. Koko pojan huone hehkuu saapuvan kesän odotusta. Kristiina on nostanut suojustaan. Hän olisi täällä vähän aikaa tai kauemmin. Hän päättäisi viipymisestään myöhemmin, koska Heikki oli houkuttelevin kaikista kielletyn puun hedelmistä.

Heikki etsii oikeaa LP-levyä kirjoituspöydällä seisovastakasasta. Hän nykäisee pinon pohjimmaisena ja sohaisee vahingossa koko LP-levytornin pitkin lattiaa:

- Perkele.

Kristiina tunsu Heikin läheisyydessä toisen maailman väkevän tuoksun. Hän ei ollut kuluneina kuukausina keksinyt yhtään luontevaa tekosyytä, jonka avulla hän olisi voinut saada vanhempiensa hyväksynnän tapaamisille Heikin kanssa. Heikki ei ollut naapurin poika, johon Kristiinan helluntailaiset vanhemmat olisivat voineet suhtautua harmittona henkilönä, ikuisesti viattomana poikana, jonka kanssa pelataan vuodesta toiseen lautapelejä kodin takkahuoneessa. Heikki ei ollut etäistä sukua eikä parhaan ystävän veli. Sen sijaan hän oli kilpaurheilulle antautunut poika, osa synninvallassa olevaa maailmaa, josta uskovan tytön ei kuulunut etsiä eikä löytää poikaystäväänsä.

Kristiina päätyi Heikin huoneeseen, koska Piian serkut Vaasasta päättivät jäädä tänään yöksi, ja hän tarjoutui lähtemään. Piia tarkkaili ulko-ovelta kadun liikennettä ja naapureiden pihoja, kun hän livahti Heikille naapuriin.

Kristiinalla oli Piian kotona oma nimikoitu pyyhekoukku. Hän oli vuosikaudet tullut ja mennyt, ollut yötä ja lähtenyt kouluun ystävänsä luota kuin kotoaan. Piia ja Kristiina olivat tunteneet toisensa aina. Tyttöjen ystävyys sinetöityi lopullisesti hetkenä, jolloin pyhäkoulutädin hellästi flanello-aululle asettelema, ylösnoussut Jeesus kellahti lattialle.

Heikki laskee Hurriganesin LP-levyn soittimelle ja etsii A-puolelta oikeaa raitaa. Huoneen täyttää kaihoisa, sähkökitaran ja rumpujen rytmittämä sävelmä. Haikea laulu tipuu Kristiinan sielun pohjalle asti. Häntä masentaa, ettei hän tunne tätäkään kappaletta. Kristiina kysyy laulun nimeä, koska tahtoo kuulla sen vielä joskus uudelleen. Heikki istuu häneen viereensä ja sanoo laulun olevan "I will stay".

Kristiinan isän mielestä musiikkia soitetaan joko Jumalalle, ihmisen omaksi kunniaksi tai saatanalle. Isä sanoo tunnista- vansa kaikesta musiikista sen hengen, jolla sitä soitetaan. Lah- jansa ansiosta hän valikoi kaiken sen musiikin, mikä kelpaa uskovan kodin asukkaiden korville kuunneltavaksi. Hengel- listen laulujen ohella kaikki klassinen musiikki käy, opere- tit ja oopperat pois lukien. Kristiina tuntee maallisia artiste- ja äärimmäisen huonosti, se hävettää ja tekee olon koulussa kömpelöksi. Hän soittaa kelpollisesti pianoa, mutta jää lukion musiikkikeskusteluissa aina ulkokehille. Hän on viihdemu- siikkiummikko, mykkä sivullinen, kun puhe kääntyy iskelmiin, rock- tai pop-musiikkiin. Hän ei kykene aina tunnistamaan edes musiikkialan suurimpia tähtiä.

Poika työntää kädet urheiluhousujen taskuihin ja vilkui- lee Kristiinaa. Hän tuntee olonsa onnelliseksi. Hän haluaisi olla joka päivä Kristiinan kanssa kahdestaan samassa huo- neessa ja hengittää tuoksua, joka tytöstä lähtee. Kristiinan kasvot ovat kuulaat ja meikittömät. Pitkät, vaaleat hiukset hohtavat lukulampun valossa. Heikki pitää erityisesti siitä, että Kristiinalla on hoikat ranteet ja nilkat, ne ovat hieno- piirteiset, eivät lainkaan luisevat. Liian laihoissa tytöissä on Heikistä kuolemansairaana ihmisen hajujälki. Kristiina näyt- tää terveeltä, kesän kasvattamalta tytöltä. Heikki istuu paikal- laan ja miettii, mitä tekisi seuraavaksi. Hän päättää olla het- keen tekemättä mitään.

Sharon Tate. Kun Heikki oli maininnut yhdennäköisyy- destä Kristiinalle ensimmäisen kerran, tyttö ei tiennyt kenes- tä puhutaan. Kun Kristiina oli ottanut kirjastossa näyttelijäs- tä selkoa, vertaus puistatti häntä. Kristiina ei halunnut tulla rinnastetuksi naiseen, joka oli puukotettu kuoliaaksi synty- mätön lapsi vatsassaan. Heikki ei ajatellut koskaan kuollut- ta Sharon Tatea. Hän ei synkistänyt itseään naisen silvotulla ruumilla, vaan mielti näyttelijän virheetöntä olemusta ennen

hullujen lahkolaisten järjestämää veristä painajaista. Haikeat, viattomat silmät kapeissa kasvoissa. Sharon Tate oli maailman kaunein nainen, ja Kristiina näytti lähes samalta.

Heikiltä meni kuukausia ennen kuin hän sai Kristiinan kanssaan kävelylle Simpsionvuorelle. Kristiina vaati vaivalloista vakuuttelua, mutta se ei lopulta häntä haitannut. Itseään tyrkyttävät tytöt eivät olleet Heikin mieleen muutenkaan. Häntä eivät kiinnostaneet ne, jotka norkoilivat aina saatavilla ja pyrkivät verukkeella kylään tai kynnyksille.

Poika haluaa Kristiinaa varovasti. Talossa on jo hiljaista, mutta Hurriganesin esittämä laulu soi yhä tytön sisällä. Heikin huulet koskettavat tytön talven valkaisemaa kaulaa. Hän suutelee ja sanoo olevansa iloinen, että Kristiina tuli. Tyttö jättää hengittämättä. Koiran tassut rapisevat vasten käytävän parkettia, ajokoira kulkee levottomana huoneesta toiseen ja haaveilee riistan hajusta. Etäämmällä talossa lyö könninkello. Lyönnit kumisevat talon tyhjissä huoneissa, ja Kristiina tuntee Heikin sydämen jytinän.

Kristiina ehdottaa äkisti, että he pelaisivat Kimbleä. Pelin nimi on ensimmäinen, jonka Kristiina kykenee muistamaan. Pojan läheisyys tuntuu koko kehossa, ja Kristiina tahtoo aikalisän. Heikkiä hymyilyttää. Hän kaivaa pelin esille vaatekaapin ylähylyltä ja hakee Jaffa-juomat jääkaapista. Limsapullot tyhjenevät, ja noppa pomppii vimmatusti vankilassaan nuorten käsien alla. Sormet koskettavat toisiaan muovikuvun päällä pelivuorojen vaihtuessa vauhdilla. Kristiinasta on hauska katsella Heikkiä, joka taistelee tässäkin pelissä toisissaan, vaikka sen kohtalot määräytyvät sattumanvaraisesti. Tapaamisen alkukankeus on poissa, ilma huoneessa on muuttunut paksuksi ja lämpimäksi.

Heikki asettelee keltaisia pelinappuloita takaisin kotipesään ja kysyy kuin ohimennen, että jäähän Kristiina yöksi. Tyttö on pitkään hiljaa.

Kristiina pelkäsi nukkumista. Hän pelkäsi pimeästä ilmestyviä demoneita ja sarvipäistä perkelettä. Piian ystävyys oli kullanarvoista; samassa huoneessa hengittävä ystävä oli ollut vuosia hänen tärkein unilelunsa. Ystävän läheisyydestä huolimatta Kristiina oli odottanut jo vuosia, että hän voisi levätä yön isoa poikaa vasten, hengittää vuorokauden kavalimmat tunnit samaan tahtiin pojan kainalossa. Ja nyt koko Heikin huone henkii hänen kauneimman unelmansa täyttymystä.

Kristiina tuijottaa Heikin sänkyä. Peitto lepää mytyssä vasten seinää, tynny on tipahtanut sängyn päädystä lattialle. Entä jos yhteisestä unesta tulisikin vaarallista? Yö muuttaa ihmistä. Pimeässä tehdään asioita, joista vaietaan päivänvalossa. Entä jos hän ei pystyisikään pojan kanssa vietetyn yön jälkeen enää palaamaan omaan elämäänsä takaisin? Kristiinan katse harhailee ympäri huonetta, ja Heikki näkee, kuinka epävarmuus kasvaa tytön sisällä. On toimittava nopeasti. Heikki nousee seisomaan, suoristaa mattoa ja kertoo nukkuvansa itse lattialla. Hän vakuuttaa, että he olisivat koko yön vankasti omissa karsinoissaan.

Kristiina nyökkää. Hän voisi tänään jäädä.

Heikki liikkuu huoneessa hitaasti ja viivytellen estääkseen liiallisen innostuksen paljastumista kehonkielestään. Hän hakee vaatehuoneesta patjan, tuo tytölle peiton, tynny ja vasta pestyt lakanat, jotka tuoksuvat Kristiinasta vieraalta. Kylpyhuoneessa leijuu sama, sitruunainen tuoksu.

Kristiina on kaukana kotoa, vaikka sinne on linnuntietä vain muutaman kilometrin matka. Vesi valuu päästä kanta-päihin ja Kristiinaa vapisuttaa suihkun alla halu ja huoli. Hän tahtoo niin kovasti olla tässä talossa, mutta kaipaa silti kotiin. Hän istuu suihkun jälkeen wc-pöntölle miettimään. Vesi tippuu hiuksista varpaille, ja hän tuntee itsensä orvoksi. Hän ei voi kysyä neuvoa keneltäkään, on jo niin myöhä.

Suihkunpuhtaan Kristiinan päällä on kutistunut Marimekko-yöpaita. Heikki ei ole koskaan ennen nähnyt mitään niin ihmeellistä omassa huoneessaan. Hän näkee lempinäyttelijänsä kävelevän elävänä ohitseen sänkyyn. Hän katsoo hetken muualle, pakottaa itsensä taltuttumaan lumouksesta.

Heikki alkaa puhella pääsiäisestä. Isovanhemmat tulisivat syömään pitkäperjantaina. Heikistä vaari puhui aina samoista aiheista: talvisodasta, Neuvostoliiton kataluudesta ja Leonid Iljitš Brežnevin uhmakkaina rehottavista kulmakarvoista. Vaari vihasi kaikkea kommunismilta haiskahtavaa, hän karsasti punaista väriäkin. Isoisä muistutti perhettään toistuvasti siitä, että Neuvostoliitossa ihminen ei kuulunut itselleen vaan valtiolle. Neuvostoliiton kommunistisen puolueen keskuskomitea oli rosvokopla, jonka ainut tehtävä oli päättää siitä, mitä kansalle seuraavaksi valehdellaan. Ja Brežnev, hän oli vaarista perkelettäkin pahempi.

Kristiina ei pysty seuraamaan Heikin puhetta. Unta odotavalle vieraassa paikassa on vieraat varjot. Hän makaa liikumatta sängyssä ikkunan alla, jonka mustavalkoisissa verhoissa lukee *Totem design Marjatta Metsovaara Made in Finland by Tampella*. Toteemi-verhot ja pahalaisesta seuraava Leonid Iljitš Brežnev. Perkeleelliset voimat vahvistuisivat huoneessa pimenevän Lapuan tahdissa. Ihminen ei kuulu itselleen... kansalle valehdellaan ... Brežnev tuijottaa häntä kattolampusta, saatana väijyy verhojen takana. Kristiina hakee apua sieltä, mistä on tottunut apua pyytämään. Hän kysyy Heikiltä, saisiko hän rukoilla ääneen iltarukouksen.

Heikki on ehdotuksesta hämmästynyt. Kristiina ei ollut puhunut hänelle kertaakaan mitään uskontoon liittyvää. Heikki toki tiesi, että uskonasiat olivat Kristiinan perheessä henki ja elämä, mutta hän oli aina ajatellut, että usko oli tytön oma asia.

Heikki vastaa jämäkästi, että Kristiina saa tietenkin

rukoilla. Heikki ristii kädet peiton päälle. Hän ristii kätensä, jotta Kristiina näkee hänen olevan tosissaan, osoittavan kunnioitusta Jumalaa kohtaan niin kuin kuka tahansa Lapualla. Kristiina käyttää rukouksessaan paljon sanoja Herra, Jeesus ja kiitos. Rukous kuulostaa Heikistä veden loriinalta. On paljon kauniilta kuulostavia lauseita, joista mikään ei jää mieleen.

Reilut kaksi kuukautta sitten alkaneet tapaamiset olivat hetken vain heidän keskinäinen salaisuutensa. Pian kävi kuitenkin selväksi, että yhteisten hetkien järjestelyihin tarvittiin kipeästi lähimpien ystävien apua.

Heikki haluaisi näyttää koko Lapualle, kuka hänen tyttöystävänsä on, mutta Kristiina ei ole valmis sellaiseen. Heikki oli hiljalla paljastaa julkisesti tunteensa tyttöä kohtaan, kun hän seurasi talvella helluntailaisen Markun toistuvia tunkeutumisia Kristiinan seuraan Lapuan lukion ruokalassa ja välitunneilla.

Heikistä Markku oli ihmiskärpänen. Suuret, ruskeasankaiset silmälasit täyttivät koko kapean pään. Luisevan pojan aataminomenakin törroitti kaulasta ulos kuin kurkkuun sementoitunut iso luumunkivi. Markku oli Heikin mielestä ihmeen suosittu lukion tyttöjen keskuudessa ollakseen kitaraa rämpytävä Jeesus-mies. Heikin oli talvella tehnyt monta kertaa mieli tunkea päänsä Markun ja Kristiinan väliin ruokalassa ja suudella tyttöä kaikkien nähden. Mutta hän oli hillinnyt itsensä, vaikka täräyttikin kerran vessan oven Markun naamalle satuttuaan samaan aikaan pisuaarille. Ihmiskärpänen sai maistaa hänen treenatun käsivartensa voimaa.

Rukouksen päätyttyä Kristiina on levollinen. Tuttu rituaali on kuin uniriepu, joka tekee Kristiinan olon luottavaiseksi. Hän makaa rentona vuoteessa ja kuuntelee Heikin puhetta perheen edesmenneistä lemmikeistä. Poika kertoo mäyräkoirasta, joka kuoli hänen syliinsä jäätyään vaarin peruuttaman

traktorin alle. Edellinen ajokoira taas menehtyi isän humalaisen metsästyskaverin vahinkolaukaukseen. Heikki kertoo uskovansa yhä, että lemmikit odottavat häntä kuoleman tuolla puolen. Heikin ääni on muuttunut paksuksi ja katkonaiseksi, liikutus pakottaa kurkkua. Kristiina ojentaa kätensä ja poika tarttuu siihen. Käsi pitää kädestä kiinni, kun Kristiina kuulee itsensä kysyvän, tulisiko Heikki hetkeksi hänen viereensä.

Kun Kristiina oli 14-vuotias, samalla luokalla oli Pete, jolla oli luokan poikien mielestä tytön puheääni. Talvisena iltapäivänä luokan pojat olivat aikeissa antaa Petelle kolmannet lumipesut, kun lähellä seissyt rinnakkaisluokan Heikki tarttui äkisti ilkeimmän pojan ranteeseen. Kiusaajat pelästyivät. Heikki huusi poikien loittonevien selkien suuntaan jottain, mutta Kristiina ei kuullut siitä mitään, koska Heikki seisoi selin ja pihassa kävi kova tuuli. Kristiina ei ollut koskaan Lapualla todistanut sellaista sankaritekoa. Hän hullaantui. Hän rakasti Heikkiä vahvasti salassa. Hän katseli pojan niskaa koulun ruokalassa ja seisoi kesäiltana sillalla katselemassa jokirannassa peuhaavia painijapoikia.

Heikin rintakehä nousee ja laskee nopeasti. Kristiina tunustelee pojan paljasta selkää. Hurmio puskee pelot pois ja hän pyytää Heikkiä nukkumaan vieressään koko yön. Heikki painautuu Kristiinaan kiinni. Läheisyys kiihottaa, eikä poika ole tilastaan pahoillaan. Kristiina on ensimmäinen tyttö hänen omassa vuoteessaan, vaikka oli hän ennenkin pidellyt tyttöä itseään vasten. Kehossa kihelmöi, olo on kuin ihanassa unessa. Kristiina on siroluinen mutta pehmeä, kuin pitäisi sylissä untuvaa. Tyttö tuntuu linnun sulilta.

3.

13.4.1976

Naisen päästä valuu verta pitkin korvaa ja poskea. Hän komppuroi sukkasillaan raunioissa, kun Mauri tarttuu naista käsi-varresta ja taluttaa tehdasalueelta maantielle. Keski-ikäinen nainen ei puhu mitään, valkoisen betonipölyn ja repeytyneiden vaatteiden peittämä vartalo vapisee kauttaaltaan.

Mauri pysäyttää ensimmäisen paikalle sattuvan auton. Tuttu, nuori kuski toistelee, että he ovat kyllä menossa terveyskeskukseen. Auttaessaan naista auton takapenkille Mauri huomaa, ettei tämä ole ainut loukkaantunut autossa. Kuljettajan vieressä istuu tyttö, joka pitää kaksin käsin kiinni veren tuhrimasta päästään ja uikuttaa kuin lintu. Poika ei saa oikeaa vaihdetta silmään, ja auto loittonee huutaen pois.

Ensin kuului terävä humahdus. Sen mukana Paukusta nousi taivaalle sienimäinen, tumma savupatsas kymmenien metrien korkeuteen. Savun seassa lenteli betoninpaloja ja romua, pyörivässä liikkeessä Mauri oli näkevinään ihmisen hahmon vasten taivasta. Linnut lakkasivat laulamasta, hetkeksi kaikki pysähtyi ja vaiken.

Rojupilven jälkeen nousivat tulenlieskat. Mauria ja muita palomiehiä odotti lataamo II, joka oli enää valtava kasa rojua. Tehdasrakennukset tuhoutuneen lataamon ympärillä olivat saaneet osumia. Oli irronneita ja kasaan painuneita peltikattoja. Rakennusten seinät olivat kallistuneet ja pahasti säröillä. Turvaikkunat olivat hajonneet paineesta säpäleiksi,

ja verhot pyrkivät tuulessa ulos särkyneistä ikkunoista. Sälekaihtimet makasivat kurtussa pölyn peittämällä tehtaan pöydillä.

Kun Mauri palaa maantieltä takaisin, tehdasalueelle virtaa järkyttyneitä katselijoita. Tehdasalue on räjähdysten jäljiltä kaikille avoin paikka tallustella sisään. Pyörää taluttava nuori nainen halaa pölyistä miestä tehtaan portilla. Halaus muistuttaa Mauria tosiasiaista, jota hän ei tahtoisi ajatella: jokaisella lapualaisella on sukulainen tai puolitetty tehtaalla töissä.

Ammusten räjähtely on jatkuvaa, ja se hankaloittaa sammutustyötä. Pelastustöistä määrätään pois tehtaan työntekijät, jotka olivat saapuneet apuun puutteellisissa varusteissa. Osa on avopäin, joillakin jaloissa ovat heppoiset lenkkitosut. Jokainen on tullut niissä kampeissa auttamaan, mitä työvuorossa on sattunut olemaan päällä.

Tehdasalueen sydän on kuin suuri, savuava muurahaiskeko, joka syöksee sisältään paukkuja. Lataamon seinämät töröttävät torsoina hävityksen keskeltä. Alue on täynnä särkyneiden ikkunoiden lasinsiruja. Lasimeri peittyy rojuun, pölyyn ja tuhkaan.

Sammutustyö on ohitse puolella tunnissa, mutta päivän raskain työ on vasta edessä. Lautojen ja betonimurikoiden alta löytyy irronneita ruumiinosia, suolia ja uhrien räjähdysten runtelemaa omaisuutta. Rojun seassa makaa hiiltyneitä ihmisiä ja palaneita vaatekertoja. Mauri ei ole vastaavaa nähnyt kuin sodassa, ja silloinkin hän etsi sirpalekaaoxsesta nuoria miehiä. Näissä raunioissa makaa valtaosin naisia.

Onnettomuuspaikalle on saapunut nosturi ja kaivinkoneita, jotka nostavat ja siirtelevät kaikkea sitä, mitä ihminen ei jaksakaan kantaa. Nosturin kaula seisoo vasten taivasta kuin jättimäinen kurki. Radiopuhelimet rätisevät, romu kolajaa kaivinkoneiden isoihin kauhoihin.

Lihakset nostavat keveitä ja vähän painavampiakin huopiin kietaistuja ruumiita. Mauri tekee sen, mitä käsketään. Kaikki on toimitettava niin kuin on ammattimiehille opetettu, määräysten mukaan ja oikeassa järjestyksessä. Mauri oli elämässä ja työssä oppinut sen, että kuolleita pitää kohdella hyvin. On kosketettava varovasti ja kunnioituksella sitä vähäistäkin, mitä ihmisestä on yhä täällä. Keho on haurasta tekoa, se hajoaa kuumuudesta ja iskuista nopeammin kuin lukuisat ihmiskäsin tehdyt esineet. Pian kannettaisiin kirkon ovista ulos kevyitä arkkuja.

Maurin jalkojen juuressa lojuu kultainen rannekello. Hän putsaa tuhkaa sen päältä pois. Kellotaulussa lukee Leijona.

4.

13.4.1976

Omaisten puheensorinaan potilashuoneessa sekoittuvat äänet sairaalan käytävältä. Eeva katsoo ovensuuhun. Nuori isä ja kaksi mykkää lasta seisovat kynnyksellä. Hän kuulee keskustelusta vain sairaanhoitajan vastauksen. Naisääni sanoo, ettei osastolla ole sen nimistä henkilöä. Pieni tyttö isän käsipuolella purskahtaa itkuun. Käytävän kylmät seinät toistavat lapsen parkua Eevasta loputtomalta tuntuvan ajan.

Isä seisoo Eevan sairaalavuoteen vieressä. Vapiseva, iso käsi ottaa sängystä tukea, kun hän istuu alas kiikkerälle tuolille.

- Leena ei sitten selvinnyt.

Mies on pidätellyt järkytystään keskussairaalaan asti. Suru nykii naamaa, puheesta ei tule hetkeen mitään, hän sai sanottua pahimman päällimmäiseksi.

Isä kertoo, että Joukon pikkuveli oli tullut mukaan tunnistamaan Leenaa. Jouko oli tunnistettuaan vaimonsa ruumiin lysähtänyt voimattomaksi terveyskeskuksen kellarissa.

Eeva ei pysty heti sanomaan mitään kuulemastaan, eikä se ole tänään mitään uutta. Eevan saapuessa Seinäjoen keskussairaalaan sairaanhoitaja kysyi hänen nimeään, eikä hän kyennyt sanomaan omaansa. Hän ei tiennyt hetkeen, kuka oli ja minne oli saapunut.

Toinen otetaan ja toinen jätetään. *Levolle lasken Luo-jani, armias ole suojaani!* Lapset odottavat turhaan äitejään peittelemään. *Jos sijaltain en nousisi, taivaaseen ota tykösi!*